

Abu Attila - Lendvai Bálint

A Major League Soccer versenyképes bajnoksággá válásának vizsgálata, különös tekintettel a játékospiacra

*Szakmailag ellenőrizte: Havran Zsolt,
a Vállalatgazdaságtan Intézet munkatársa*

Dolgozatunk az amerikai profi labdarúgó liga szervezetének, a Major League Soccer (továbbiakban: MLS) elnevezésű ligának vizsgálatát tűzte ki célul. Az empirikus tapasztalataink alapján úgy gondoljuk, hogy a liga komoly fejlődésen ment keresztül. A dolgozatunkban pontosan annak szeretnénk volna utánajárni, hogy valóban megtörtént-e ez a minőségi javulás, illetve ha igen, akkor milyen stratégiának, intézkedéseknek köszönhetően.

Módszertanunk alapján az elérhető szakirodalom feldolgozása után szekunder kutatást végeztünk. Hipotézisünk szerint az üzleti modell sajátosságai gyors minőségi fejlődést okoztak. A minőség (sportszakmai értelemben vett) javulását többek között a liga összértékének, a játékosok piaci értékének és a játékosok fizetésének vizsgálatával kapott eredményekkel kíséreltük meg igazolni.

1. Bevezetés

A Major League Soccer, az amerikai profi labdarúgó liga, az utóbbi években rohamos léptékű fejlődésen ment keresztül, legalábbis az átlagember ezt tapasztalhatja. Szerzőpárosunk figyelmét is pontosan ez a fejlődés keltette föl, ezért döntöttünk úgy, hogy ebben a témában szeretnénk kutatni.

A dolgozat felépítése szerint az első részben egy rövidebb szakirodalmi áttekintést nyújt a liga történetéről, üzleti modelljéről, illetve általánosságban a hivatásos labdarúgás piacairól. Ezt követően szekunder kutatásunk eredményeit ismertetjük.

Jelen dolgozat az azonos című, 2018-as Budapesti Corvinus Egyetem Tudományos Diákköri Konferenciájának kari fordulójában 3-adik helyezést elért dolgozat rövidített változata, összefoglalva annak főbb eredményeit, következtetéseit.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. A hivatásos labdarúgás piacai

A labdarúgás átalakulásával, gyakorlatilag profivá válásával, megjelentek a piacok ezen a területen is, illetve az igény, hogy a sport mögött húzódó üzleti működést kutassák. A hivatásos labdarúgás piacainak bemutatását nagyrészt András [2004] alapján végeztük el ebben a fejezetben.

Kornai [1986] szerint az évszázad domináns koordinációs mechanizmusa a piac lett. Azonban nagyon sokáig nem fogadták el, hogy az olyan, gazdaságtól távol eső szegmensekben is létezhet piaci koordinációs mechanizmus, vagy egyáltalán piac, mint a labdarúgás. A piac „valamely jószágnak vagy szolgáltatásnak azokból a tényleges és potenciális vevőiből és eladóiból tevődik össze, akik csere céljából kerülnek egymással kapcsolatba” [Chikán, 2017: 103] A labdarúgásnál, amikor piacokról beszélünk, hasonló alapon, de mégis egy kicsit speciálisan kell gondolkodnunk. Tehát a legfőbb piacok a

következők [András, 2004]: fogyasztói piac, közvetítési jogok piaca, szponzori piac, merchandising-piac, játékospiac.

A fentebb említett piacok elérésének módja speciális, gyakorlatilag versenykiírásonként változó [András, 2004]. Általában az történik, hogy az adott futballcsapatot működtető társaság elnyeri az adott bajnoki rendszerben való indulási jogot. Sok függ attól is, hogy a rendszer zárt vagy nyitott.

Egy kiváló példa zárt típusú bajnoki rendszerre az MLS (és egyébként az összes amerikai major-liga, tehát az NFL, NBA, MLB). Ezek a ligák zártak abból a szempontból, hogy csak a franchise jogot megszerzett csapatok indulhatnak a bajnokságban. Továbbá a bajnokságban való részvételt, illetve kiesést nem sportszakmai szempontok határozzák meg, hanem kizárólag üzleti eredmények alapján döntenek róla [András, 2004].

A nyitott bajnoki rendszerben induló csapatok körét elsősorban sportszakmai szempontok határozzák meg (azaz a teljesítmény: pl. ha egy klub utolsó helyen végzett az előző évben, akkor a következőben már csak egy osztállyal lejjebb indulhat).

A hivatásos labdarúgás a fejlett országokban ma már szinte kizárólag üzleti alapon működik. Ez azt jelenti, hogy a társaságok kiadását a megszerzett bevételek biztosítják. Minél nagyobb a bevételek aránya, annál üzletibb a működés. A különböző labdarúgó-társaságok legfőbb bevételei a jegy- és bérletbevételek, az átigazolásokból származó bevételek, a közvetítési jogokból származó bevételek, illetve a szponzori és a merchandising-bevételek [András, 2004].

A sikerességet a futballban kétféleképpen is lehet értelmezni. Egyrészt ott van a sportszakmai siker, mely talán a legegységesebb. Milyen helyezést ért el az adott klub, hogyan játszottak? Másrészt pedig gazdasági mércével is lehet mérni egy klub sikerességét. Utóbbi korábban nem volt fontos, manapság viszont kezdik átértékelni jelentőségét, a klubtulajdonosok is egyre inkább arra törekednek, hogy bevételeik meghaladják a kiadásait.

2.2. Az amerikai és az európai sportmodell összevetése

Ahhoz, hogy az MLS működését megérthessük, meg kell ismernünk azt a környezetet, amelyben működik, ugyanis az általunk ismert és emiatt természetesnek vett európai sportmodell alapvetően különbözik az amerikai sportmodelltől.

Az amatőr és a professzionális sport elkülönül egymástól az amerikai sportmodellben, és mindegyik saját, önálló szervezeti felépítésű. Az európai modellre jellemző a tömegsport (amatőr) bevonása, amely a piramisrendszer alapját képezi, és a professzionális sportnak pedig utánpótlásbázisa. Az amerikai modellben az úgynevezett major sportok, a kosárlabda (NBA), a baseball (MLB), az amerikai futball (NFL), a jégkorong (NHL) és a labdarúgás (MLS) tartoznak a professzionális sport rendszerébe, ezek saját ligával rendelkeznek. Az amatőr sport szervezetrendszer más jellegű, és ennek keretében van lehetőség az olimpiai mozgalomban való részvételre is. A középiskolai és egyetemi sport áll az amatőr sport legmagasabb szintjén. A tehetséges sportolók sportösztöndíjakat elnyerve tanulhatnak, és az egyetemi bajnokságból az úgynevezett draft („játékosbörze”) útján kerülhetnek közülük a legjobbak a professzionális ligákba. A draft a csapatok közötti erőviszonyok kiegyenlítésének szándékával azt teszi lehetővé, hogy az egyetemi játékosok közül az előző idény legrosszabb csapata választhat először, ezt követően a második legrosszabb, és így folytatódik a sor.

A magasabb osztályba feljutás és az onnan való kiesés lehetősége az európai modellre jellemző. Ebben a nyitott versenyrendszerben – elvi szinten – minden csapatnak megvan az esélye a legjobbak közé jutni. Az amerikai sportmodell ezzel szemben zárt rendszerű, benne feljutásra vagy kiesésre egyáltalán nem kerülhet sor. A ligák (a tulajdonosaik útján) a saját

szervezeti szabályzataik keretei között maguk döntenek arról, hogy hány csapat vehet részt az adott ligában. Ennek a rendszernek a folyománya az, hogy az amerikai piacon a bevételek forrását nem az egyes csapatok, hanem maga a liga jelenti. A liga a bevételei maximalizálásában érdekelt, ezért arra törekszik, hogy az erőviszonyok a csapatok között kiegyenlítettek legyenek, mert ha valamelyik csapat hosszabb időn át dominál, az idővel csökkentené az érdeklődést a sportág mérkőzéseit iránt. Az USA-ban tehát a csapatok valójában csak a pályán küzdenek meg egymással, a piac és a bevételek szempontjából azonban ténylegesen együtt munkálkodnak annak érdekében, hogy maximalizálják az elérhető profitot. Az amerikai modellnek az európai modelltől szintén teljesen idegen jellemzője az, hogy szinte az összes liga meghatároz valamilyen fizetési sapkának nevezett bérfizetési korlátot. [Szemesi, 2015]

2.3. Az MLS története

Az USA-ban sokáig csak amatőr szinten üzték a labdarúgást, amelyet ott „soccer” néven ismernek, és „football” kifejezés alatt nem az európai focit, hanem az amerikai futballt értik.

Az MLS a második professzionális labdarúgó liga az Egyesült Államokban. Az európai labdarúgást már korábban is próbálták meghonosítani Észak-Amerikai Labdarúgó Liga (NASL - North American Soccer League) néven, de a kezdeményezésnek kellő érdeklődés hiányában rövidesen vége lett, pedig olyan világklasszisok játszottak itt, mint Pelé vagy Franz Beckenbauer. [Palotai, 2017]. Az első liga már 1968-ban megalakult, de 1984-ben megszűnt. [Rátonyi-Ódor, 2015]

Ezután 1988. július 4-én egy új fejezet kezdődött. A nemzetközi futballszövetség, a FIFA ugyanis ekkor döntött úgy, hogy az 1994-es labdarúgó világbajnokság rendezési jogát az Egyesült Államoknak ítéli. Egyetlen feltétel volt: profi alapokon nyugvó országos bajnokságot kellett teremteniük. Végül az Amerikai Labdarúgó-szövetség és néhány befektető segítségével 1993 telén megalakult a Major League Soccer (MLS) [Havasi, 2017]. Az első szezonra a sikeres világbajnokságot követően, 1996-ban került sor, akkor mindössze 10 részt vevő csapattal. Öten-öten indultak el a keleti, illetve a nyugati főcsoportban. Már ebben a szezonban a liga átlagnézőszáma meghaladta a 17 ezret [MLS History, 2017]! A népszerűsége gyorsan nőtt, többek között annak is köszönhetően, hogy olyan idősebb sztárokat sikerült az Államokba csábítaniuk, mint Hriszto Sztojcskov, Carlos Valderrama, Jorge Campos vagy épp Roberto Donadoni [Havasi, 2017].

Rengeteg növekedési stratégia állhat példaként a profi ligák előtt. Az NFL, az MLB, vagy akár az NBA is más-más stratégia szerint működik. Az MLS is egy másik utat választott. Stratégiájuk két legfontosabb aspektusa a futball-specifikus stadionok építése és a liga bővítése [DeSchrive – Rascher – Shapiro, 2016].

A stadionok építését a kezdetektől fogva nagyon fontosnak tartották. A liga 1999-ben kinevezett vezetője (commissioner, gyakorlatilag vezérigazgató), Don Garber még 2010-ben, majdnem 15 évvel az első szezon után is azt mondta, hogy futball-specifikus stadionok építésében még lehetne fejlődni, ezért a liga továbbra is kulcskérdésként kezeli az ügyet [Ortiz, 2010]. 2014-re 19-ből 14 csapat játszott saját, futball-specifikus stadionjában. Az újonnan épített stadionok közül sokaknak a kapacitása kisebb, mint azoké, amelyekben előtte játszott az adott klub [DeSchrive – Rascher – Shapiro, 2016]. Ez a tény akár pozitívan is hathat a nézőszámokra, azzal, hogy családiasabb légkört teremt a mérkőzéseken, így potenciálisan több néző látogat ki, esetleg olyanok is, akiket korábban annyira nem érdekelt ez a sport. A másik oldalról nézve viszont a korlátozott kapacitás nem tudja kiszolgálni a fogyasztói igényeket, hiszen hiába szeretnének esetlegesen többen meccsre járni, ezt infrastrukturális, rajtuk kívül álló okok miatt nem tehetik meg.

Az MLS történetét leginkább a folyamatos bővülés jellemzi. A szervezet legfőbb célja a terjeszkedés. Ennek érdekében azért dolgoznak, hogy újabb csapatokkal bővítsék a bajnokságot. A csapatok létszámát a 2000-es évek második felétől kezdve folyamatosan bővítették, az idei szezonban már 22 csapat verseng a bajnoki címért, az első szezon tíz csapatához képest. Rengeteg oka lehet a liganak arra, hogy bővítse a csapatok létszámát. A legfőbb ok, hogy egy új, eddig még ki nem használt piacra (új város) való belépéssel komoly profitot szerezhet, új nézőket, szurkolókat toborozhat, médiabefolyást nyerhet.

A nagy áttörést, igazi minőségi ugrást David Beckham leigazolása jelentette 2007-ben. Beckham igazi sztárnak számított, nem volt egyszerű meggyőzni, hogy Los Angelesben folytassa pályafutását. Miatta hozták azt a szabályt, hogy a csapatok a fizetési sapka keretein kívül is igazolhatnak 1-2 játékost. Beckham-et hamarosan követte Thierry Henry, vagy éppen európai tapasztalattal rendelkező amerikai játékosok is hazaiigazoltak, mint Clint Dempsey. Beckham példáján keresztül azt is láthatjuk, egy-egy sztárjátékos leszerződése komolyan tud hatni az átlagnézőszámok alakulására [Jewell, 2017].

Újabb áttörést Sebastian Giovinco Torontóba igazolása hozott 2015-ben. A 27 éves olasz játékos érkezése új korszak kezdetét jelezte: immár nem csak levezetni vágyó, kiöregedett sztárok választották a ligát, hanem fiatal, tehetséges európaiak is.

Az állandóság és a stabilitás kulcsa Don Garber, aki 1999 óta áll a liga élén, és korábban a világ legjobban szervezett bajnokságában, az NFL-ben dolgozott [Havasi, 2017].

2.4. Az MLS, mint önálló üzleti vállalkozás és jogi személy

Amint azt már korábban is megjegyeztük, a Major League Soccer egy önálló üzleti vállalkozás („single-entity” league), pontosabban egy korlátolt felelősségű társaság (Major League Soccer, LLC), melyet különböző befektetők birtokolnak [Flynn – Gilbert, 2001]. A csapatok tulajdonosai, vagy más megfogalmazásban inkább működtetői, nem elsősorban tulajdonosokként vannak jelen, hanem mint befektetők, akik bevásárolják magukat a ligába [Kildegaard, 2001]. A bevételeknek csak a 49%-át tarthatják meg a klubtulajdonosok, a többi a ligát illeti. Az MLS monoposztonista módon viselkedik a munkaerőpiacon, egyedül birtokolja a játékosok szerződéseit, melyekből komoly problémák is szülehetnek.

3. A játékospiac

Kutatásunk fókuszában a játékospiac elemzése áll, mert úgy véljük, hogy végső sorban egy liga sikerességét az ott szereplő játékosok határozzák meg. Természetesen a piac elemzésével is arra a kiinduló kérdésünkre próbálunk választ adni, hogy miként vált az MLS globálisan versenyképes bajnoksággá.

3.1. A játékosok szerződései

A játékospiac bemutatását ebben a fejezetben a játékosok szerződésének vizsgálatával kezdjük. Az MLS, abból adódóan, hogy egységes, önálló szervezet („single-entity league”), továbbá birtokolja a játékosok szerződéseit, nyomást gyakorolhat, sőt, lejjebb nyomhatja a fizetéseket [Twomey – Monks, 2011]. A gyakorlatban ezt meg is teszi, bevételeinek csak nagyon kis százalékát költi fizetésekre, ebben a szegmensben lényegesen el van maradva az európai, de akár a kínai vagy a japán csapatoktól is [Twomey – Monks, 2011].

Az Egyesült Államokban nagy hagyománya van a szakszervezeteknek, melyek általában meglehetősen erősek. Az MLS játékosok érdekképviseleti szervezete az MLS Players Association (korábban Union)[MLS Players Association, 2017]. A szervezet 2003-ban alakult és a játékosok képviseletét segíti a ligával való tárgyalások során. Érdekesség, hogy az igazgatótanácsnak csak jelenleg is aktív futballisták a tagjai.

Összefoglalva, az MLS sikeres a költségek kontrollálásában (beleértve a játékosok fizetését is), de ez hosszútávon, a liga jövőbeli terveit nézve kontraproduktív is lehet. Tavis és Udayan [2008] szerint a fizetések lenyomása lassabb piaci növekedéshez vezet. A monoposzonikus piac már eleve alacsonyabb fizetéseket eredményez, ezért a humán erőforrásba, a munkaerőbe való befektetés ilyen típusú piacon minimális, tehát nem nehéz belátni, hogy hosszabb távon a növekedés is lassabb lesz. Csak akkor, abban az esetben lehet reális elvárás a fizetések emelése, ha a csapatok versenyezhetnének egymással, hogy ki tud jobb feltételeket kínálni az adott játékosnak. Az MLS jelenlegi üzleti modellje alapján viszont ez nem valósítható meg, így az egyedüli lehetséges megoldás az lenne, ha a liga nagyobb összeget fordítana a játékosok fizetésére, ellenkező esetben hamarosan a kínai liga is jobb fizetési kondíciókat fog tudni kínálni az európai neves sztárjátékosoknak [Blum, 2017].

3.2. *A fizetési sapka, vagy keret (salary budget)*

Egy csapat felnőtt kerete (senior roster) legfeljebb 20 játékosból állhat, és az ő fizetésüket a fizetési sapkából kell meghatározni. A fizetési sapka (salary budget) az a maximum összeg, amelyet a játékosok fizetésére összesen költeni lehet egy adott klubnak. Ez 2017-ben 3 845 000 dollár volt. Egy játékos legfeljebb 480 625 dollárt kaphatott. A játékosok fizetéséről a későbbiekben még szó lesz.

3.3. *A kiemelt játékos (Designated Player) szabály*

Az MLS 2007-ben hozta azt a szabályt, mely szerint a csapatok a fizetési sapka keretein kívül is alkalmazhatnak legfeljebb három játékost. A plusz kompenzációt (esetünkben tehát a játékos fizetésének a fizetési sapkán túli részét) a klubnak kell állnia. A szabályt 2007-ben hozták, annak érdekében, hogy a liga le tudja igazolni az angol sztárt, David Beckhamet, ezért sokan „Beckham-szabályként” („the Beckham Rule”) is hivatkoznak rá [Coates – Frick – Jewell, 2016]. A szabály lehetőséget teremtett az MLS csapatai számára, hogy keretüket minőségi, Európában befutott sztárokkal töltsék fel. Kezdetben egy klub még csak egy ilyen játékost alkalmazhatott, de 2017-ben már hármat is lehetett.

Jewell [2017] szerint a DP-k nem okoztak magasabb nézőszámot, sőt, a látogatottságra gyakorolt hatásuk egyértelműen az első évben volt a legnagyobb, utána pedig folyamatosan csökkent. Egyedül Beckham tudott jelentős eredményeket elérni a szurkolók mozgósítása terén. Számítások szerint ő maga több, mint 420 ezer új szurkolót, nézőt tudott megszólítani [Jewell, 2017].

Jewell [2017] tanulmányában azt is vizsgálta, hogy a kiemelt játékosok fizetését mennyire, milyen mértékben fedezte az általuk termelt bevétel, melyet azon mérkőzésekről származó jegybevétel alapján számolt ki, amelyeken ők is játszottak. Ez alapján arra jutott, hogy Beckham fizetését valószínűleg teljesen fedezték a jegybevételek, de még jobb a helyzet a mexikói Cuauhtémoc Blanco esetében, aki majdnem 10 millió dollárt generált bevételek terén, míg a fizetése csupán 7 millió volt. Viszont például Blanco honfitársa, Rafael Márquez esetében azt láthatjuk, hogy fizetése jóval többnek bizonyult annál az összegnél, amelyet ő jelenlétével termelt. Ez is azt mutatja, hogy a kiemelt játékos szabály még nem teljesen kiforrott, és bőven hagy helyet a támadásoknak, azonban az tény, hogy hosszú távon az MLS versenyképességét és piaci értékét vizsgálva a DP-k egyértelműen pénzügyileg előnyösek a liga számára [Jewell, 2017].

Coates, Frick és Jewell [2016] szerint a DP-szabály elsősorban a nagycsapatoknak (pl. Chicago, Los Angeles, Toronto) kedvez, és nem a kisebbeknek, ugyanakkor Jewell [2017] azt állítja, hogy a legnépszerűbb kiemelt játékosok leigazolásával nem csak az őket foglalkoztató csapatok, hanem a kisebb, „szegényebb” klubok is profitálnak. Ugyanakkor valószínűtlen,

hogy Beckham-hez hasonló játékosok fognak még a ligába igazolni, a realisabb példa Blanco és Márquez lehet. Talán ez lehet a jövőben az MLS egyik célja, mexikói válogatott játékosok igazolása. Bár Jewell és Molina [2005] szerint az etnikum nem játszik szerepet a mérkőzések látogatottságában, a két mexikói játékos esetében több, mint valószínű, hogy származásuk szimpátiát ébresztett a főleg spanyol ajkú közösségek, szurkolók körében [Jewell, 2017].

Kuethé és Motamed [2010] kutatásukban arra az eredményre jutottak, hogy a DP-szabály az egyik fő oka az MLS-ben jelen lévő fizetési különbségekért. A szupersztárok (a DP-k) a liga legjobban kereső játékosai, az ő fizetésüknek gyakorlatilag nincsen felső határa, ami figyelembe véve a globális trendeket (melyek azt mutatják, hogy a játékosok fizetései folyamatosan nőnek), azt vetíti előre, hogy a jövőben a szakadék tovább fog szélesedni a sztárok és az átlagos játékosok fizetései között. Az MLS-nek ezzel a problémával komolyan foglalkoznia kell, ha nem akarja, hogy egyes játékosok azért hagyják el a ligát, mert úgy érzik, nem a teljesítményüknek megfelelő a bérezésük.

4. Kutatási eredmények

4.1. A játékosok összértékének a változása

Ahogy azt a mellékelt ábrán [1. ábra] is láthatjuk, a liga piaci értéke általánosságban növekvő tendenciát mutat a vizsgált időszakban. Ha a diagramon elhelyezzük az összes játékos számát mutató vonalat, újabb összefüggéseket találunk. Például az látszik, hogy a vizsgált időszak elején a játékosok számának emelkedésével az összérték is nőtt, míg az utóbbi 6-7 évben már ettől függetlenül is észlelhetjük az összérték növekedését. Ez azt mutatja, hogy a minőség került előtérbe a mennyiséggel szemben. Továbbá, ha megnézzük a 2013-as évet, akkor azt látjuk, hogy az összes játékos számának csökkenésével a bajnokság összértéke is csökkent.

1. ábra

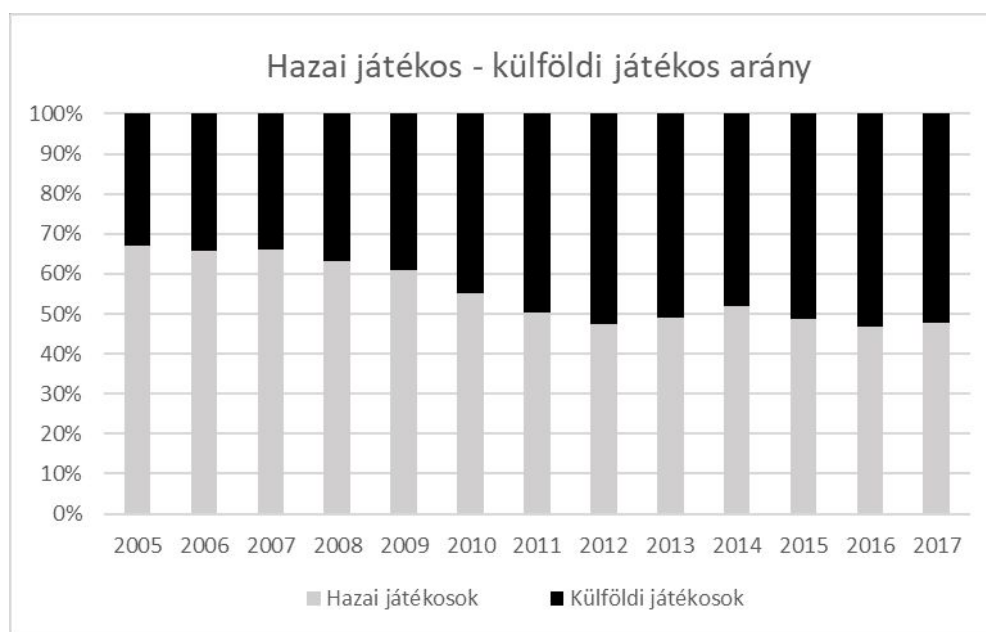

Forrás: Transfermarkt.com, 2017; Saját grafika

De mi az oka a növekedésnek? A nyilvánvaló természetesen az, hogy a csapatok számának, így a játékosok számának növekedésével az összérték is növekszik. Ezen kívül azonban véleményünk szerint van még egy fontos aspektus, mégpedig a külföldi játékosok számának a növekedése. 2015 decemberében például az összes játékos 48,5%-a külföldi volt! Átlagéletkoruk, amely 27,4 volt, azt mutatja, hogy az Észak-Amerikában futballozó külföldiek nagyrészt már tapasztalt játékosok [Poli – Ravenel – Besson, 2016].

Ha megnézzük a külföldi-hazai játékosok arányának változását [2. ábra], akkor azt látjuk, hogy a külföldiek arányának növekedésével nőtt az összérték, míg a hazai futballisták száma a vizsgált időszak alatt folyamatosan csökkent. Azt látjuk, hogy a játékosok számának és a játékosok összértékének a csökkenésével párhuzamosan a hazai játékosok külföldiekhez viszonyított aránya is csökkent.

2.ábra

Forrás: Transfermarkt.com, 2017; Saját grafika

Tehát az amerikai futballisták még nincsenek elismerve a nemzetközi futballvilág által, ami az értéküket nézve teljesen nyilvánvalóvá válik számunkra. Természetesen ettől még lehetnek ugyanolyan tehetségesek, mint európai, vagy éppen dél-amerikai társaik, de amint arra Kuper és Szymanski [2016] is rámutatott, vannak bizonyos téves előítéletek (pl. korábbi tapasztalat) alapján alul értékelt, vagy túlértékelt nációk. Az adatok tehát azt mutatják, hogy egyelőre a külföldi játékosok beáramlása okozza a liga értékének növekedését.

4.2. Az átigazolások egyenlegének a változása

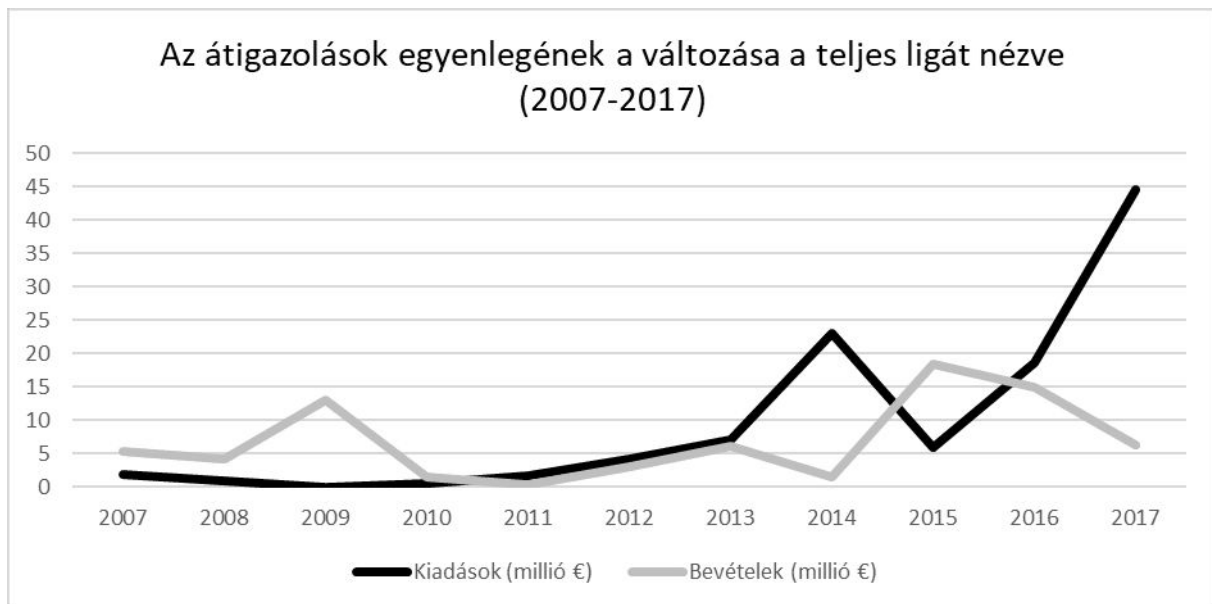
Egy másik lehetséges válasz lehet az összérték növekedésének megmagyarázására, ha megnézzük azt, hogy az évek során hogyan változtak az átigazolásokból származó bevételek és kiadások.

A diagramon [3. ábra] azt láthatjuk, hogy a vizsgált időszak elején a liga főleg kibocsájtó szerepet játszott, azaz a bevételek meghaladták a kiadásokat. A trend csak az utóbbi 1-2 évben fordult meg, a közvetlenül előtte lévő időszak eléggé hektikusnak mondható, nem lehet felfedezni benne egyértelmű mintákat. Nyilván a kiadások növekedését azzal is lehet

magyarázni, hogy a játékosok piaci értékének folyamatos növekedése globális szinten is megfigyelhető, azonban a diagramon is látható hatalmas ugrást nem lehet kizárólag ezzel magyarázni.

Az átigazolások adatait összevetve a liga összértékének a változásával, illetve a külföldi játékosok arányának folyamatos növekedésével arra a megállapításra jutottunk, hogy egyre nagyobb értékben, egyre több külföldi játékos igazol a ligába. Ez lehet az egyik magyarázata a minőség javulásának.

3. ábra

Forrás: Transfermarkt.com, 2017; Saját grafika

4.3. A játékosok fizetése

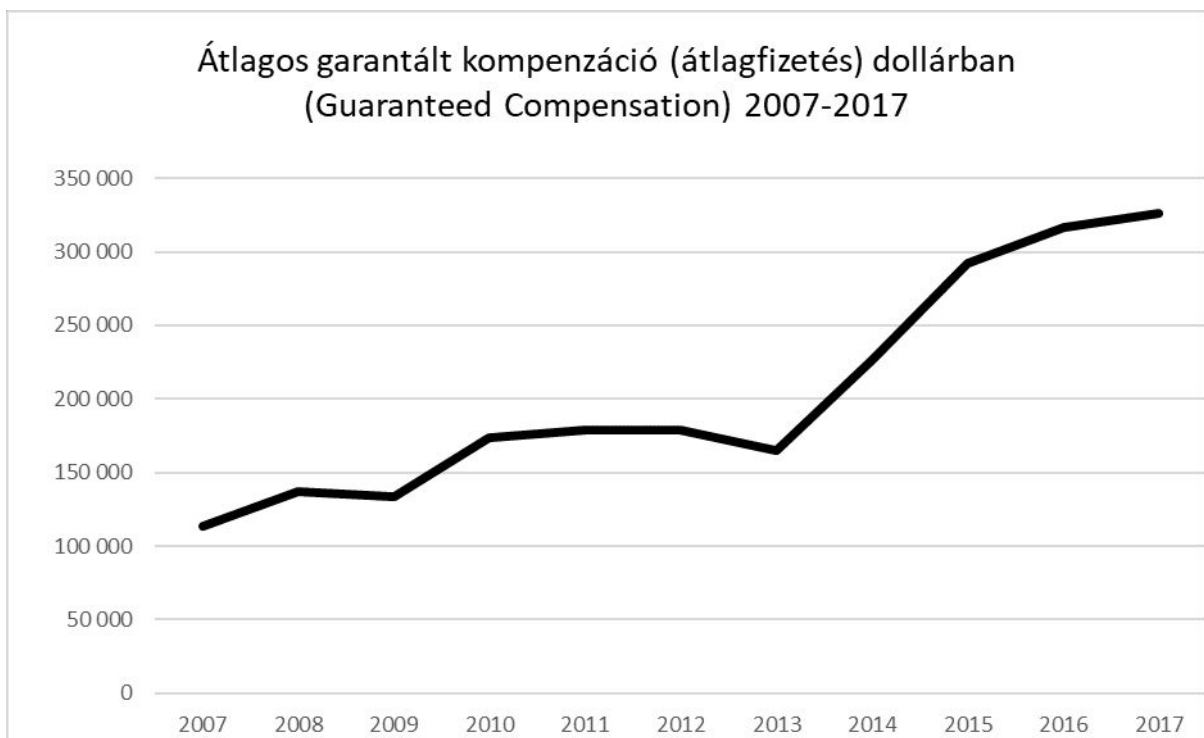
Az amerikai bajnokságban, amint azt már korábban említettük, a játékosok nem a kluboktól, hanem a ligától, mint vállalatától és munkaadótól (Major League Soccer, LLC) kapják a fizetésüket. A béreket érintő korlátozásokról és lehetőségekről már egy korábbi fejezetben írtunk, így ezt itt nem ismételjük meg (fizetési sapka, kiemelt játékosok, stb.). Egy játékos rendelkezik egy összegben meghatározott éves alapfizetéssel (base salary), melyet minden évben úgy szabályoznak, hogy meghatározzák, legalább mennyit kell és legfeljebb mennyit lehet fizetni egy adott játékosnak (nyilván ebbe a fizetési sapka, vagy büdzsé is beleszól). Az alapfizetésen kívül úgynevezett garantált kompenzáció is jár mindenkinek. A garantált kompenzáció (guaranteed compensation) az alapfizetésből, illetve a különböző garantált bónuszokból, aláírási díjból tevődik össze [MLS Players Union, 2017]. Ez azt jelenti, hogy ha egy játékos alapfizetése 50 ezer dollár, kétéves szerződése van két egyéves opcióval, és 10 ezer dollárt kapott, amikor aláírt, az átlagos évenkénti garantált kompenzációja 52 500 dollár lesz (alapfizetése plusz aláírási bónusz (10 ezer dollár), melyet annyi évvel kell elosztani, ahányról a szerződés szól (4)). A garantált kompenzáció ezenkívül még tartalmazza az egyéb éves marketing bónuszokat, ügynöki díjakat. Amit viszont nem tartalmaz, azok a teljesítményalapú bónuszok, melyeket értelemszerűen nem lehet garantálni.

A fizetések vizsgálatánál a 2007-től 2017-ig tartó 10 éves időszakot elemeztük. Az MLS, illetve az MLS Players Union is csak ettől az évtől kezdett el komolyan foglalkozni a játékosok fizetésével. Természetesen ebben az évben (2007) igazolt David Beckham az amerikai bajnokságra, akinek a fizetése messze meghaladta mindenki másét a ligában, illetve

erre az évre datálódik a kiemelt játékos („Designated Player”) szabály bevezetése, melynek következtében általánosságban megemelkedtek a fizetések.

Ahogy azt a mellékelt diagram [4. ábra] is mutatja, az átlagfizetések szinte folyamatosan növekedtek. A diagramon csak a garantált kompenzáció átlaga látható, mert kutatásaink során azt tapasztaltuk, hogy a szerzők általában ezt értelmezik fizetésnek, ami teljesen logikus is, mert ez az az összeg, amit a játékos ténylegesen megkap az év végén. A növekedés egyrészt magyarázható a labdarúgás globális piacán általánosságban tapasztalható jelenséggel, a transzferdíjak és a fizetések folyamatos növekedésével, másrészt pedig akár úgy is értelmezhető, hogy egyre értékesebb játékosok választják az amerikai bajnokságot. Ez utóbbit támasztja alá a kiemelt játékos szabály korábban már tárgyalt kiterjesztése, megváltoztatása.

4. ábra

Forrás: Github.com, 2017; MLS Players Union, 2017; Saját grafika

Összegezve elmondható a fizetésekről, hogy a vizsgált időszakon belül szinte folyamatosan növekedett mind az alapfizetések, mind a garantált kompenzációk átlaga. A kiemelt játékos szabály minden bizonnyal komolyan befolyásolta a fizetések alakulását, segítségével olyan sztárjátékosokat sikerült az évek során a ligába csábítani, akiknek az igényeit korábban a klubok nem engedhették volna meg maguknak. Ugyanakkor viszont a fizetések közötti különbségek is folyamatosan növekedtek, egyes kutatások alapján nagyrészt a DP-szabály miatt.

5. Összefoglalás

Kutatásunk során azt vizsgáltuk, hogy az amerikai labdarúgó-bajnokság (Major League Soccer, MLS) hogyan fejlődött a kezdetektől napjainkig, milyen minőségi változáson ment keresztül, milyen intézkedéseket hozott a liga annak érdekében, hogy globálisan versenyképes bajnoksággá váljon.

A szakirodalmi kutatás során számos fontos szabályt ismertünk meg, megértettük a működési mechanizmusukat, és azt, hogy miért hasznosak a liga számára.

A bajnokságban futballozó játékosok összértékének növekedése összevetve a külföldi játékosok arányának növekedésével azt mutatja, hogy az évek során egyre értékesebb, így valószínűleg sportszakmai szempontból is jobb játékosok szerződtek a ligába.

Ezt alátámasztja az átigazolások alakulásának elemzése is, ahol az látható, hogy a játékosok vételére fordított kiadások jelentős mértékben megemelkedtek a kezdeti adathoz képest, tehát a klubok drágább labdarúgókat igazolnak (akik sportszakmailag valószínűleg jobbak is).

A fizetéseket vizsgálva arra jutottunk, hogy a DP-szabálynak köszönhetően megnyílt az új neves sztárjátékosok leszerződtetése előtt, de ugyanakkor azáltal, hogy ezen játékosok fizetési igényei egyre magasabbak, az egyenlőtlenségek folyamatosan nőnek a ligában. Összességében azonban hosszútávon pénzügyileg megéri a kiemelt játékosokról szóló szabály fenntartása, az általuk generált többletbevétel miatt.

Mindent összevetve véleményünk szerint a vizsgált adatok azt mutatják, hogy hipotézisünk igaznak bizonyult, azaz a liga valóban látványos minőségi fejlődésen ment keresztül az elmúlt években, mely fejlődés az MLS stratégiáját ismerve minden valószínűség szerint a jövőben is töretlenül folytatódik.

Irodalomjegyzék

- ANDRÁS K. (2004): *A hivatalos labdarúgás piacai*. Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem Vállalatgazdaságtan Tanszék, 53. sz. Műhelytanulmány, Budapest
- BARR, T. – ROY, U. (2008): „The effect of labor market monopsony on economic growth” *Journal of Macroeconomics*. 30(4), 1446-1467.
- CHIKÁN A. (2017): *Vállalatgazdaságtan*. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest
- COATES, D. - FRICK, B. - JEWELL, T. (2016): „Superstar Salaries and Soccer Success The Impact of Designated Players in Major League Soccer” *Journal of Sports Economics* 17 (7), 716-735.
- DESCRIVER, T. D. – RASCHER, D. A. – SHAPIRO, S. L. (2016): „If we build it, will they come? Examining the effect of expansion teams and soccer-specific stadiums on Major League Soccer attendance” *Sport, Business and Management: An International Journal* 6 (2), 205-227.
- FLYNN, M. A. – GILBERT, R. J. (2001): „The Analysis of Professional Sports Leagues as Joint Ventures” *The Economic Journal* 111 (469), 27-46.
- JEWELL, R. T. – MOLINA, D. J. (2005): „An Evaluation of the Relationship Between Hispanics and Major League Soccer” *Journal of Sports Economics* 6(2), 160-177.
- JEWELL, R. T. (2017): „The Effect of Marquee Players on Sports Demand: The Case of U.S. Major League Soccer” *Journal of Sports Economics* 18(3), 239-252.
- KILDEGAARD, A. (2001): „A Note on „Single-Entity” and Promotional Incentives in MLS” *Journal of Sports & Social Issues* 25(2), 216-220.
- KORNAI J. (1986): „Bürokratikus és piaci koordináció” *Közgazdasági Szemle* 1986/3, 1025-1037.
- KUETHE, T. H. – MOTAMED, M. (2010): „Returns to Stardom: Evidence From U.S. Major League Soccer” *Journal of Sports Economics* 11(5), 567-579.
- KUPER, S. – SZYMANSKI, S. (2016): *Fociológia*. Twister Media, Budapest
- POLI, R. – RAVENEL, L. – BESSON, R. (2016): „Foreign players in football teams” *CIES Football Observatory Monthly Report* Issue 12
- RÁTONYI-ODOR, K. (2015): *Sportökonómia*. Campus Kiadó, Debrecen
- SZEMESI, S. (2015): *Nemzetközi és európai sportjog*. Campus Kiadó, Debrecen
- TAVIS, B. – UDAYAN, R. (2008): „The effect of labor market monopsony on economic growth” *Journal of Macroeconomics* 30(4), 1446-1467.
- TWOMEY, J. – MONKS, J. (2011): „Monopsony and Salary Suppression: A Case of Major League Soccer in the United States” *The American Economist* 56(1), 20-28.

Elektronikus források

- BLUM, S. (2017): *MLS can't compete with China's millions – so it should focus on youth*. <https://www.theguardian.com/football/blog/2017/jan/30/mls-chinese-super-league-millions-youth>. Lekérdezés dátuma: 2020. április 25.
- GITHUB.COM (2017): *Adatbázis*. <https://github.com/data-is-plural/mls-salaries/tree/master/csvs>. Lekérdezés dátuma: 2020. április 25.
- HAVASI ZS. (2017): *Az amerikai labdarúgást már nem csak a nyugdíjasok választják, publicisztika*. <https://mno.hu/foci/az-amerikai-labdarugast-mar-nem-csak-a-nyugdijasok-valasztjak-1388635>. Lekérdezés dátuma: 2020. április 25.

MLS HISTORY (2017): *1996 Season Recap*. <https://www.mlssoccer.com/league/history>.

Lekérdezés dátuma: 2020. április 25.

MLS PLAYERS ASSOCIATION (2017): *Salary Guide*. <http://mlsplayers.org/resources/salary-guide>.

Lekérdezés dátuma: 2020. április 25.

ORTIZ, J. D. J. (2010): *Q&A: MLS commissioner Garber says league has arrived*.

<http://www.chron.com/sports/dynamo/article/Q-A-MLS-commissioner-Garber-says-league-has-1710345.php>. Lekérdezés dátuma: 2020. április 25.

PALOTAI, B. (2017): *Tréfaliga vagy komoly bajnokság, ahol Nikolics a király?*

<http://www.origo.hu/sport/futball/20170712-nikolics-nemanja-es-az-mls-ertekelese.html>.

Lekérdezés dátuma: 2020. április 25.

TRANSFERMARKT.COM (2017): *A Transfermarkt.com adatbázisa*.

<https://www.transfermarkt.com/>. Lekérdezés dátuma: 2020. április 25.

Ábrajegyzék

1. ábra: *A játékosok összértékének és az összes játékos számának a kapcsolata* (saját készítés)
2. ábra: *Hazai játékos – külföldi játékos arány* (saját készítés)
3. ábra: *Az átigazolások egyenlegének a változása a teljes ligát nézve (2007-2017)* (saját készítés)
4. ábra: *Átlagos garantált kompenzáció (átlagfizetés) dollárban (Guaranteed Compensation) 2007-2017* (saját készítés)